

ОБЛІК ВІДСОТКІВ ЗА КРЕДИТ ПІДПРИЄМСТВА У БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

(Представлено д.е.н., проф.Цаль-Цалко Ю.С)

У статті висвітлено особливості обліку відсотків за користування короткостроковими та довгостроковими кредитами підприємствами та банківськими установами

Ключові слова: облік відсотків за користування кредитами, облік нарахованих відсотків, короткостроковий кредит, довгостроковий кредит

Постановка проблеми. Видача кредитів в сучасних умовах рід не рідка. Для розвитку бізнесу або для споживчих цілей хоч раз в житті кожна друга фізична або юридична особа користувалась кредитом і знає, що означає сплата відсотків за користування кредитом. Тому облік кредитів, а тим паче відсотків, які є доходом для одних і витратами для інших, є важливим аспектом в діяльності або у житті підприємства або фізичної особи.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженням питання – «Облік відсотків за кредит» та його документального оформлення приділяли увагу низка вітчизняних науковців і практиків, зокрема Л.М. Кіндрацька [2]; І. А. Волкова [3], А.М.Герасимович. [1].

Метою статті є дослідження первинного обліку відсотків по з метою його систематизації та удосконалення.

Викладення основного матеріалу. У своїй діяльності промислові підприємства не можуть задовольнятися лише власним капіталом, оскільки його не вистачає, тому потрібно шукати позиковий капітал. Одним із джерел залучення позикового капіталу може виступати банківський кредит.

Отримані гроші необхідно використати швидко і раціонально, адже, незалежно від ступеня використання позики, її треба повертати у зазначений термін. За кожен день простроченої заборгованості банку сплачується пеня або штрафи, а при достроковому погашенні на скорочений час зменшуються платежі процентів за користування позикою.

Відсоток — це плата за надані в борг гроші, ціна грошей, винагорода, яку приносять заощадження тим, хто дає гроші в борг. Розмір процентної ставки визначається співвідношенням попиту і пропозиції кредитних ресурсів, а також політикою центрального емісійного банку (НБУ), циклічними та сезонними коливаннями кон'юнктури, темпами інфляції, зміною валютного курсу, станом платіжного балансу та іншими факторами.[3, 87].

Облік відсотків для підприємств. Облік короткострокових кредитів ведуть на рахунку 60 "Короткострокові позики";50 «Довгострокові позики». Це пасивні рахунки, за дебетом яких відображають погашення кредиту, а за кредитом - одержання. Аналітичний облік ведуть за позикодавцями (банками) в розрізі кожного кредиту (позички) окремо та строками їх погашення. Погашення заборгованості за короткостроковими кредитами здійснюють з поточного рахунку підприємства: дебет

рахунку 60, кредит рахунку 31 "Рахунки в банках". Сплачені відсотки за користування короткостроковими кредитами не включають у виробничу собівартість продукції, а відносять на фінансові витрати, тобто записують в дебет субрахунку 951 "Відсотки за кредит" з кредиту рахунку 31.

Відсотки за кредит можна обліковувати одним із двох способів:

1) заборгованість за відсотками відображається у складі заборгованості за отриманими кредитами;

2) заборгованість за відсотками обліковується окремо від суми отриманого кредиту.

Перший спосіб - Нараховано відсотки на основну суму банківського кредиту: Дт 951 "Відсотки за кредит"- Кт 501 "Довгострокові кредити банків у національній валюті", (601 "Короткострокові кредити банків у національній валюті") списано відсотки з поточного рахунку Дт 501,(601) – Кт 311 "Поточні рахунки в національній валюті". Другий спосіб. Нараховано відсотки на основну суму банківського кредиту Дт 951 "Відсотки за кредит"- Кт 684 "Розрахунки за нарахованими відсотками"Списано відсотки з поточного рахунку Дт 684 "Розрахунки за нарахованими відсотками"- Кт 311 "Поточні рахунки в національній валюті".

Облік відсотків для банків. У процесі кредитування банк вимагає не тільки повернення одержаної позички, а й сплати процентних доходів за користування нею. В умовах ринкових відносин процент є об'єктивним супутником кредиту, його складовою ланкою, оскільки кредитна операція — це продаж на певний час грошових коштів за певну винагороду. За рахунок процентних доходів банки покривають свої витрати й одержують прибуток.

Умови нараховування та сплати доходів і витрат (дата нараховування, строк сплати за обумовлений період, метод визначення умовної кількості днів, період розрахунку тощо), а також неустойки в разі порушення боржником зобов'язання визначаються договором між банком і контрагентом згідно з законодавством України, у тому числі нормативно-правовими актами НБУ [2, 100; 4. Ст.49. ст.55].

Для обліку нарахованих процентів використовуються балансові рахунки другого класу. На рахунках 2068, 2078, 2108, 2118 обліковуються доходи за кредитами, наданими юридичним особам, та органам державного управління. На рахунках 2208, 2218 обліковуються доходи за кредитами, наданими фізичним особам.

Бухгалтерські проведення з нараховування та погашення процентів за користування кредитами. Нараховування процентів за користування кредитами:

Дт 2048, 2058, 2068, 2078, 2118, 2208, 2218 (рахунки за нарахованими доходами за видами кредитів); Кт 6024, 6025, 6027, 6030, 6031, 6042, 6043 (рахунки за процентними доходами за видами кредитів).Віднесення нарахованих процентів до розряду прострочених: Дт 2049, 2059, 2069, 2079, 2109, 2119, 2209, 2219 (рахунки по простроченим нарахованим відсоткам); Кт 2048, 2058, 2068, 2078, 2108, 2118, 2208, 2218 (рахунки по нарахованим доходам за видами кредитів).У разі визнання заборгованості за нарахованими відсотками сумнівною 30 днів: Дт 6024, 6025, 6027, 6030, 6031, 6042, 6043 (рахунки за процентними доходами за видами кредитів); Кт 2049, 2059, 2069, 2079, 2109, 2119, 2209, 2219.Одночасно робиться бухгалтерське проведення: Дт 9600 (списана за рахунок спеціальних резервів заборгованість за нарахованими доходами, за операціями з банками), 9601 (списана за рахунок

спеціальних резервів заборгованість за нарахованими доходами, за операціями з клієнтами); Кт 9610 (списана у збиток заборгованість за коштами на кореспондентських рахунках).

Порядок, форма і конкретні строки погашення кредиту передбачаються в кредитному договорі. Погашення кредиту може здійснюватися одноразово і в розстрочку (частково). Одноразове погашення позички передбачає його повернення в повній сумі у встановлений у кредитному договорі строк.

Погашення кредиту і нарахованих за ним процентів (комісій) здійснюється позичальником з його поточного рахунка в національній або іноземній валюті, якщо кредит було видано в інвалюті — на основі платіжних доручень позичальника. Кошти в погашення простроченої заборгованості першочергово спрямовуються на сплату заборгованості за процентами за користування кредитом, решта — на погашення основної суми боргу.

Нарахування та облік процентів за користування кредитом здійснюється відповідно до «Правил бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків» з використанням методу «факт-факт», факт/360, 30/360, які обчислюються за такими формулами

$$\frac{\Sigma \cdot k \cdot n}{100 \cdot 365}, \frac{\Sigma \cdot k \cdot n}{100 \cdot 360}; \quad \frac{\Sigma \cdot k \cdot m}{100 \cdot 360}$$

де Σ — сума кредиту; k — процента ставка (річних);

n — фактична кількість днів користування позикою; m — кількість днів користування позикою за умовної кількості 30 днів на місяць.

Метод нарахування процентів факт/факт передбачає стягнення процентів за час фактичного користування позикою виходячи з фактичної кількості днів у календарному році. Метод факт/360 передбачає стягнення процентів за час фактичного користування позикою виходячи з 360 днів у році (30 днів на місяць). Метод 30/360 передбачає стягнення процентів за користування позикою виходячи з 360 днів у році та 30 днів у кожному місяці, в якому позичальник користується позикою.

Розмір процентної ставки за користування кредитом устанавлюється залежно від розміру плати за кредитні ресурси (депозити), характеру їх надання, терміну повернення кредиту тощо. При цьому процентна ставка повинна покривати витрати банку на залучення коштів, необхідних для надання кредитів, затрати на ведення банківських операцій і забезпечувати одержання відповідного доходу банку.

Процентні ставки за користування кредитом, порядок, форма і терміни сплати передбачаються в кредитному договорі. Проценти за користування кредитом нараховуються банком щомісячно і сплачуються позичальником у терміни, передбачені у кредитному договорі. Сплата процентів проводиться згідно з розпорядженням банку, платіжним дорученням позичальника, платіжною вимогою-дорученням.

Протягом усього періоду, коли позичальник користується кредитом, банк має право змінювати рівень процентної ставки за кредит залежно від зміни плати за централізовані кредитні ресурси органами, компетенцією яких передбачаються такі зміни, а також залежно від попиту та пропозиції на кредитні ресурси, з обов'язковим письмовим повідомленням позичальника та з оформленням цих змін додатковою угодою, що має бути обумовлено в кредитному договорі.

Нарахування процентів проводиться працівниками Управління активно-пасивних операцій з кредитування і передається розпорядженням до операційного відділу для формування бухгалтерських записів. Економіст контролює правильність сум нарахованих процентів, а за потреби коригує їх шляхом звіряння сум нарахованих процентів з відомістю нарахування. Стягнення процентів здійснюється не пізніше останнього робочого дня місяця, наступного за звітним, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору.

Якщо позичальник з об'єктивних причин не може сплатити проценти вчасно, він мусить за три дні до настання дати платежу подати до банку документи, що підтверджують цей факт, і лист з проханням перенести термін сплати процентів. На підставі зазначених документів економіст готує додаткову угоду до кредитного договору. За відсутності у позичальника об'єктивних причин для своєчасної сплати процентів економіст з моменту настання терміну сплати процентів, переносить суму нарахованих процентів до складу прострочених та готує службову записку в юридичну службу про виставлення позичальникові претензії з розрахунком суми заборгованості. [1, 143].

Висновок. Для банку метою є надання кредиту — отримання за його користування процентів, тобто доходу. Тому необхідно дотримуватись таких основних принципів: принцип нарахування, відповідно до якого статті доходів та витрат ураховуються та оцінюються в момент продажу активу або в момент надання послуг. Усі доходи і витрати установи, що відносяться до звітного періоду, мають відображатися в обліку в цьому самому періоді незалежно від того, коли були отримані чи сплачені кошти; принцип відповідності, згідно з яким витрати та доходи, пов'язані з цими витратами, повинні визнаватися в бухгалтерському обліку в один і той самий період.

Список використаної літератури

1. Облік і аудит у банках: Підручник / А. М. Герасимович, Т. В. Кривов'яз та ін.; За заг. ред. проф. А. М. Герасимовича. — К.: КНЕУ, 2004. — 510 с.
2. Кіндрацька Л. М., Семеніченко Ю. К., Тюхляєва М. Ю. Облік у банках: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2006. — 404 с.
3. Волкова І. А. Фінансовий облік – 2: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. І. А. Волкова — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 224 с. сторінка 87
4. Про банки і банківську діяльність N 2121-III, 07.12.2000, Закон, Верховна Рада України

References:

1. Oblik i audit u bankah(2004), A.M. Gerasimovich, KNEU,Ukraine,— 510 p.
2. Kindrac'ka L.M. .Oblik ubankah (2006) , KNEU,Ukraine,— 404 p.
3. Volkova I.A.(2009), Finansoviy oblik- 2Centr uchbovoyi literatury, Kyiv, Ukraine, 209
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), Probanki i bankivsku diyalnist: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

БОНДАРЧУК Зінаїда Василівна – магістр Житомирського національного агроєкологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування».

Наукові інтереси: обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку відсотків по кредиту.